

34 . Ocnița | Comuna: Ocnele Mari | Județ: Vâlcea | Punct: Situl dacic Buridava | Anul: 2020

Anul: 2020

Cod RAN: 168194.01

Perioade: Protoistorie

Epoci: La Tène

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Neatribuit

Autori: Constantin Augustus Bărbulescu, Corneliu Beldiman, Mihai Constantinescu, Laurențiu Mecu, Alexandru Nălbitoru, Claudiu Aurel Tulugea, Ion Tuțulescu, Sorin Ilie xxCocișxx, Andi Ioan Pițigoi, Vasile Ovidiu Udrescu

Instituții: Universitatea din Pitești, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Muzeul Județean Vâlcea, Râmnicu Vâlcea, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Județean Argeș, Pitești_, Instiuție Nedefinită

Raport

Rezumat campaniile 2016-2019

Cercetările sistematice au fost reluate la Ocnița/Cosota începând cu anul 2016 și încă din aceea primă campanie rezultatele au fost promițătoare. Obiectivele inițiale, legate de rediscutarea cronologiei sitului, zona de amplasarea a cetăților, existența sau nu a unei necropole, întinderea sitului, rămân de actualitate.

Descoperirile din anii 2016-2019 (nota 1) (fig. 1-4) provin de pe Terasa VIII, acolo unde nu se efectuaseră cercetări niciodată. Până la această dată a fost cercetată o suprafață de peste 200mp, Terasa întinzându-se pe mai bine de 7500mp.

Din punct de vedere al cronologiei, descoperirile se încadrează în perioada perioada clasică a civilizației dacice, secolele I a. Chr. – I p. Chr..

În cele patru campanii au fost identificate un număr de 28 complexe, grupate în două categorii : gropi săpate în stâncă și complexe de suprafață de tipul unor ciste cu împrejmuire de formă ovală sau patrulateră realizate din bolovani de râu și tuf.

Ca și inventar atât gropile săpate în stâncă, cât și cistele au relevat numeroase obiecte de port și podoabă (fibule, pandantive de tip căldărușă, torquesuri etc), piese de echipament militar, obiecte de uz casnic, vase din sticlă, ceramică etc. La acestea se adaugă cenușă, cărbuni, bucăți de vatră, resturi cinerare umane sau non-umane. Analizele antropologice realizate pe decursul anilor nu relevă în mod explicit existența, exclusiv, a unor oase umane, ceea ce pune sub semnul întrebării existența unei necropolei (nota 2) .

Cu toate acestea considerăm pe de-o parte că cercetările legate de existența sau nu a unei necropole sunt încă la început, iar pe de altă parte rămâne întrebarea: în ce măsură concepția noastră despre morminte/necropole, în epoca clasică a civilizației dacice, trebuie legată exclusiv de existența resturilor cinerare umane? Fenomenul morții și ritualizarea acestuia, riturile de trecere merită rediscutate. Tot ceea ce nu corespunde unei viziunii liniare a imaginarului nostru legat de societate și în special de practicile funerare și de cult nu se află în afara fenomenului, cu alte cuvinte lipsa resturilor cinerare umane nu presupune și eliminarea ideii de mormânt, în cazul nostru (nota 3) .

Fenomenul funerar, riturile și ritualurile funerare dintr-o anumită perioadă istorică nu trebuie să corespundă viziunii noastre contemporane. Avem convingerea că cercetările pluridisciplinare inițiate, analizele de compoziție chimică a gropilor, cistelor și depunerilor descoperite, precum și analiza obiectele și pieselor metalice, care au puternice urme de arsură vor întregi concepția noastră despre rolul acestor

descoperiri (Fig. 1 – 4).

Campania 2020. Date preliminare (nota 4)

Obiectivele declarate ale campaniei erau de a determina dacă pe zona de pantă dintre TVII și TVIII regăsim același tip de complex arheologic și de a continua cercetările din vara anului 2019.

Din păcate cercetările arheologice ce au debutat la 1 august s-au desfășurat, cum de altfel au evoluat toate activitățile în România din martie 2020, sub presiunea exercitată de amenințarea epidemiologică a noului coronavirus, a păstrării distanței sociale etc.

Având în vedere situația sanitară, s-a luat încă de la început decizia de a nu lucra în acest an cu studenți, deși aceștia își manifestaseră în mod expres și în număr mare, dorința de a participa la campania de săpături de la Ocele Mari.

Absența studenților a făcut necesară regândirea activităților planificate pentru acest an, astfel că s-a decis ca membrii colectivului să încerce să surprindă zona marginală a Terasii VIII, pe latura de NE, acolo unde începe o ușoară pantă spre Terasa VII. S-a stabilit efectuarea unui sondaj printr-o secțiune de 2x3 m, amplasată la 150 m NV de secțiunea V deschisă în anul 2019.

Lucrările la noua secțiune au avansat cu greu datorită numărului redus de personal, durtății solului și chiar îmbolnăvirii unor membri ai echipei, ceea ce a dus la carantinarea întregii echipe pentru o perioadă de 2 săptămâni.

La reluarea cercetărilor din săpătură au fost identificate o serie de fragmente ceramice și bucăți metalice, răspândite pe întreaga suprafață a secțiunii, fără a se putea identifica existența unor complexe sau amenajări. Zona cercetată fusese supusă, de-a lungul timpului, unor alunecări de teren. Stratigrafic după îndepărtarea solului de pădure (cca. 10cm), s-a identificat un strat aluvionar - provenind de pe Terasa VII – de circa 35cm, sub acesta apărând stânca nativă, fără urme de prelucrare. Din stratul aluvionar au fost recuperate fragmente ceramice și metalice, fără un context anume.

Fragmentele ceramice descoperite aparțin perioadei dacice, iar în cele ce urmează vom încerca o prezentare a celor mai reprezentative dintre aceste descoperiri.

I. Piese metalice

În timpul efectuării săpăturilor, imediat sub stratul vegetal, odată cu apariția de fragmente ceramice, a fost identificată o bucată de zgură cu formă neregulată, cu greutatea de 63 g (Pl. I. 1.).

Pentru a se identifica elementele chimice componente, proba a fost analizată prin spectrometrie de fluorescență cu radiații X. Pe probă s-au efectuat două puncte de scanare și s-au generat spectrele din figura (Pl. I. 2.)

Analiza EDXRF calitativă și semicantitativă prezintă un conținut majoritar de Fe, cantități de Si și Al precum și elemente minoritare: Ti, Cr, Mn, Ni, Cu. Alături de acestea, s-au mai identificat urme de componente organice pe bază de K, Ca și P.

Faptul că analiza a determinat că principalele elemente chimice ale probei de zgură sunt reprezentate de către fier, aluminiu și siliciu ne determină să apreciem că zgura respectivă provine, cel mai probabil, din activitatea metalurgică, cu atât mai mult cu cât, și în alte cercetări ale unor zguri din perioada daco-romană au determinat aceleași trei elemente chimice ca fiind produșii cu cea mai mare pondere (nota 5). Stabilirea unor analogii cu lumea romană nu este cu nimic exagerată atâta timp cât cercetătorii care și-au dedicat activitatea acestui domeniu au concluzionat - mai ales după ce au avut acces la metode moderne de caracterizare a materialelor - faptul că dacii foloseau instalații similare celor romane, celtice sau germanice, cu un randament apropiat și obținând chiar produse cu proprietăți superioare (nota 6).

De asemenea, este de precizat faptul că, în cadrul procesului siderurgic, zgurificarea minereului de fier se făcea prin adaos de cuarț (nota 7), acest element chimic având denumirea de dioxid de siliciu (SiO₂).

În ceea ce privește cantitatea relativ scăzută de Fe din zgura analizată, explicația poate fi găsită prin studierea unor analogii bine documentate. Astfel, dacă anumite zguri provenite din reducerea minereului de

fier conțineau Fe₂O₃ într-o cantitate de 46%, iar altele conțineau Fe₂O₃ într-o cantitate de doar 28%, a fost interpretat prin faptul că zgurile pot proveni din anumite etape ale procesului tehnologic (nota 8) . Explicația respectivă este destul de plauzibilă și pentru procentul relativ mic din proba de la Ocnița.

În ciuda faptului că la Ocnița nu au fost descoperite până acum cuptoare de reducere a minereului de fier, considerăm că activitatea metalurgică de aici este documentată fără tăgadă prin numeroase descoperiri de zgură și lupe, frecvența descoperirilor de zguri fiind atât de dese încât erau găsite „pretutindeni în săpături [...]” (nota 9) . De altfel, meșteșugul respectiv este documentat și prin depunerile din interiorul unor morminte cercetate. Alături de o diversitate de obiecte depuse cu rol ritual, în anumite morminte au fost depuse unelte de minerit, bucăți de fier și de zgură (nota 10) .

Se pare nu numai că activitatea metalurgică la Buridava este prezentă, ci mai ales faptul că aceasta era și temeinic practică. Analiza unor bucăți de zgură de aici efectuată în laboratorul fizico-chimic al Muzeului Național de Istorie a condus la concluzia că meșterii beneficiau de cunoștințe tehnologice înaintate în ceea ce privește răcirea și separarea minereului (nota 11) , în speță fiind vorba de extragerea fierului din materia primă brută.

Din punct de vedere cronologic, este precizat că, deși sunt atestate bucăți de zgură și în perioada anterioară, descoperirile mai frecvente din straturile sec. I a.Chr. a acestor elemente, au arătat faptul că, pe perioada acestui secol, metalurgia la Ocnița a cunoscut o activitate destul de intensă (nota 12) .

Ca și localizare a descoperirilor de zgură de la Buridava, aceste urme metalurgice sunt mai rare pe terasele Cetății 1 unde este atestată (prin descoperirea unui număr mare de creuzete) activitatea unui meșter argintar. În schimb, numeroasele descoperiri de bucăți de zgură în așezarea civilă (nota 13) de la poalele teraselor constituie cel mai important indiciu privind amplasamentul cuptoarelor de redus minereul de fier și eventual al atelierelor de prelucrare a fierului.

Existența cuptoarelor și a meșterilor făurari este probată prin descoperirea unor bucăți de zgură de mari dimensiuni (12 x 10,5 cm)-nota 14 , ori pe o bucată de fier brut pe care se observă urmele de daltă, iar pe partea opusă , urmele cărbunilor pe care a fost încălzit fierul (nota 15) .

II. Ceramică

Întregul material descoperit se încadrează din punct de vedere cronologic în perioada geto-dacică, cu mențiunea că starea extrem de fragmentară a acestuia, cât și lipsa descoperirii unor piese cu potențial de datare nu au permis stabilirea unei datări mai strânse. Și totuși, un număr de trei piese ceramice pot fi încadrate cu ușurință în perioada clasică geto-dacică, respectiv sec. I a.Chr.-I p.Chr. Astfel, fragmentul ceramic din Pl.II.1. fig. 4/Pl.II.2. fig. 4, deși poate părea atipic din punct de vedere coloristic, fiind de culoare roșiatică (atâta timp cât marea majoritate a ceramicii geto-dacice este de culoare cenușie), acesta face parte dintr-o categorie ceramică frecventă mai ales în ultima perioadă a fazei clasice, culoare ce predomină la vasele de provizii, dar și la imitațiile romane (nota 16) . În privința acestui fragment, dacă avem în vedere grosimea destul de mare a ceramicii, respectiv 16,26 mm, atunci apartenența lui la un vas de provizii este aproape sigură.

Un fragment ceramic deosebit, care indică de data aceasta mult mai clar aceeași perioadă clasică, este reprezentat de către fragmentul de buză de fructieră din (Pl.II.1. fig. 8, respectiv Pl.II.3. fig. 8). Dacă anterior perioadei clasice astfel de tipuri de obiecte din pastă fină erau realizate la mână, odată cu această fază, confecționarea lor la roată se generalizează, astfel fiind realizată și fructiera din care a fost descoperit acum doar fragmentul menționat.

Chiar dacă din fructiera respectivă nu se mai păstrează decât un fragment, pe baza observației potrivit căreia buza nu mai este atât de lată și răsrântă ca în cazul multor fructiere întâlnite, de altfel, în mai toate așezările geto-dacice (Bordușani, nota 17 , Socu-Bărbătești, nota 18 , Răcățiu etc, nota 19 .), se poate constata că acest fragment aparține fructierelor de tip IV și V care sunt atribuite sec. I a.Chr. - I p.Chr (nota 20) .

Fructiera în starea ei originală trebuie să fi fost cu totul aparte față de marea majoritate a fructierelor (descoperite în număr absolut impresionant dacă ne raportăm în special la fructierele fragmentare, dar fără

să neglișăm nici numărul celor întregi sau întregibile) la Buridava. Fragmentul de buză respectiv este plan în partea superioară și destul de puțin proeminent în partea exterioară a vasului, în compartie cu celelalte fructiere ale căror buze sunt în general rotunjite și evazate în cea mai mare parte (nota 21) .

Lățimea buzei de 16,05 mm este relativ apropiată față de aceea de 20 mm a altei fructiere descoperite pe acropolă împreună cu două monede din timpul împăratului Augustus (nota 22) . De altfel, mai ales pentru sec. I a.Chr, tehnica, formele și motivele decorative, documentează la Buridava prezența locală a unui centru de ceramică (nota 23) , fapt ce, de altfel, avea să fie confirmat ulterior prin descoperirea doar într-un singur an a unui număr de patru cuptoare de ars ceramica (nota 24) .

Cel de-al treilea exemplu este reprezentat de către toarta de cană (Pl.II.1. fig. 16, respectiv Pl.II.3. fig. 16). Pentru perioada clasică geto-dacică sunt obișnuite torțile prevăzute cu una sau mai multe caneluri (nota 25) . În cazul tortiței de față, cele două mici șanțuri longitudinale au rol ornamental, astfel de liniuțe incizate reprezentând ornamente aplicate pe torțile cănilor întâlnite în toate așezările geto-dacilor (nota 26) .

Concluzii

Deși obiectivul principal al campaniei anului 2020, acela de a continua cercetarea complexelor și delimitarea zonei descoperirilor de pe Terasa VIII, nu a fost atins în întregime, apreciem totuși că am reușit să trecem la o nouă etapă, aceea a unei analize minuțioase a materialului din 2020, dar și din anii precedenți, ceea ce ne va permite publicarea în următorii 2 ani a unui prim volum de cercetări pluridisciplinare pentru Ocnița-Buridava.

Note

1. http://www.cimec.ro/Arheologie/cronicaCA2019/CronicaCercetarilorArheologice_2019.pdf
2. Mircea Babeș, recenzia volumului Buridava dacică, în SCIVA, 33, nr. 2, 1982, pp. 250-257; Valeriu Sîrbu, Aurel Rustoiu, Practici funerare la Geto-dacii din secolele II a. Chr.- I p. Chr., în Cumidava, 2002 pp. 42-66; Valeriu Sîrbu, Oameni și zei ..., p. 44; Valeriu Sîrbu, Diana Dăvîncă, op. cit., pp. 305-306; Valeriu Sîrbu, Dan Ștefan, Magdalena Dușescu, Sacred Dacian Landscapes (2nd. Century BC – 1st Century AD). Searching for a Theoretical Model, în vol. Iron Age Sanctuaries and Cult Places in the Thracian World, Brașov, 2007, pp. 189-190.
3. Constantin A. Bărbulescu, Gropi și câmpuri de gropi în perioada clasică a civilizației dacice – practica nemurii la geto-daci – o perspectivă arheologică și etnografică, în volumul Miscellanea Historica et Archaeologica in Memoriam Dumitru Berciu, Brăila-Râmnicu Vâlcea, 2020, p. 167-188. Studiul citat este o introducere la un volum aflat în lucru și dedicat componentei rituale și funerare la geto-daci. Volumul își propune o analiză pluridisciplinară: etnografică, bio-fizico-chimică a materialelor descoperite în gropi – cărbune, cenușă, pământ, chirpici, bucăți de vatră, ceramică, alte obiecte de port și podoabă – astroarheologie/ arheoastronomie, paleobotanică, arheozoologie, antropologie. Toate acestea au rolul de a ne familiariza cu o realitate diferită a vieții și morții în perioada clasică geto-dacică.
4. Parte a acestor date se regăsesc publicate de către Constantin A. Bărbulescu, Ovidiu Udrescu, Laurențiu Mecu, Aleandru Nălbitoru, Denis Negrea, Cercetări arheologice interdisciplinare la Buridava, Campania 2020, în volumul Miscellanea Historica et Archaeologica in Memoriam Dumitru Berciu, Brăila-Râmnicu Vâlcea, 2020, p. 93-106.
5. Eugen Stoicovici, Unele caracteristici ale zgurilor din atelierele metalurgice daco-romane și prefeudale, în „Banatica”, 7, Reșița, 1983, pp. 243-244.
6. Eugen Iaroslavschi, Tehnica la daci, Biblioteca Musei Napocensis, XV, Cluj-Napoca, 1997, p. 117.
7. Eugen Stoicovici, Cuptoarele siderurgice din Dealul Cioara - Reșița, în „Banatica”, 8, Reșița, 1985, p. 170.
8. Roman Cristian Constantin, Ioan Romulus Vasile, Roxana Turle, Așezarea dacică de la Hunedoara în contextul extragerii metalurgiei-prelucrării fierului din munții Poiana Ruscă - Abordări metodologice - (I), în „Acta Musei Porolissensis”, XXXVIII, Anuarul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, 2016, p. 249.
9. Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Mihai Diaconescu, Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică IX, în „Thraco-Dacica”, tomul XII, 1-2, 1991, p. 113.

-
- 10.Dumitru Berciu, Buridava - puternic centru al geto-dacilor, în „Drobeta”, III, Drobeta - Turnu Severin, 1978, p. 12.
- 11.Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Săpăturile arheologice de la Ocnița (jud. Vâlcea), în „Materiale si cercetări arheologice”, N°15, 1983, A XV-A sesiune anuală de rapoarte, Muzeul județean Brașov – 1981, p. 227.
- 12.Ibidem, p. 227.
- 13.Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Gheorghe Andreescu, Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică III, în „Thraco-Dacica”, tomul VI, 1-2, 1985, p. 171.
- 14.Dumitru Berciu, Carnet de săpături I/1980 - Ocnița, p. 35, (xerocopie după originalul aflat în arhivele Institutului de Arheologie Vasile Pârvan).
- 15.Dumitru Berciu, Buridava dacică, Editura Academiei, București, 1981, p. 36.
- 16.Ioan Horațiu Crișan, Ceramica daco-getică cu specială privire la Transilvania, Editura Științifică, București, 1969, p. 167.
- 17.George Trohani, Decorul ceramicii lucrate la roată din așezarea geto-dacică de la Bordușani, jud.Ialomița, în „Arheologia Moldovei”, XVIII, 1995, p. 59-67.
- 18.Gheorghe Calotiu, Dumitru Hortopan, Cercetarea arheologică preventivă de la Socu-Bărbătești, în „Buridava. Studii și materiale”, VI, Rm.Vâlcea, 2008, p. 44.
- 19.Viorel Căpitanu, Ceramica geto-dacică descoperită în dava de la Răcățău, comuna Horgești, jud. Bacău, în „Carpica”, XVIII-XIX, 1987, pp. 125-129, 187-191.
- 20.Ioan Horațiu Crișan, Op. cit., pp. 168-169.
- 21.Dumitru Berciu, Op.cit., p. 189 Pl. 13. fig. 4, p. 228, Pl. 54 fig. 1-2, 4, 6, 7,p. 230 Pl. 56, fig 1,3, p. 234 Pl. 60, fig. 3a-b, p. 267 Pl. 93, fig. 1, p. 268 Pl. 94, fig. 2-3, p. 281, Pl. 107, fig. 9, Pl. 117-119.
- 22.Dumitru Berciu, O fructieră pictată descoperită la Buridava Dacică (Ocnița-Vâlcea), în „Buridava.Studii și materiale”, nr. 2, Rm.Vâlcea, 1976, p. 37-38.
- 23.Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Gheorghe Andreescu, Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică II, în „Thraco-Dacica”, tomul V, 1-2, p. 179.
- 24.Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Gheorghe Andreescu, Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică III, în „Thraco-Dacica”, tomul VI, 1-2, 1985, pp. 168-171.
- 25.Ioan Horațiu Crișan, Op. cit.,p. 211.
- 26.Viorel Căpitanu, Ceștile dacice ornamentate din dava de la Răcățău, județul Bacău, în „Carpica”, XXV, 1994, p. 46.
-

Informații suplimentare online

[Raportul 6571 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
